

Tieteessä tapahtuu -lehti kokoaa yhteen eri tieteenalat. Se on foorumi ajankohtaisille ja yleisajuisille tiedeartikkeleille sekä keskustelulle tieteestä ja tiedepolitiikasta.

TOIMITUS

Päätoimittaja: Ilari Hetemäki
Toimitussihteeri (kirja-arvostelut, ilmoitukset): Tiina Kaarela
Ulkoasun suunnittelu:
Camilla Pentti

Snellmaninkatu 13,
00170 Helsinki
Puh. (09) 228 69 227
tieteessatapahtuu@tsv.fi

TOIMITUSNEUVOSTO

Professori (emeritus) Leif C. Andersson, filosofian tohtori Katja Bargum, päätoimittaja Ilari Hetemäki, professori Peter Johansson, dosentti Tuija Laine, yliopistonlehtori Nelli Piattoeva, toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen ja dosentti Leena Suurpää (pj.).

OSOITTEENMUUTOKSET

JA TILAUKSET

tilaukset@tsv.fi
Puh. (09) 228 69 254

JULKAISIJA

Tieteellisten seurain valtuuskunta
Painos 7 200 kpl
Ilmestyy 6 kertaa vuodessa
37. vuosikerta
Lehdestä ilmestyy myös verkkoversio:
www.tieteessatapahtuu.fi

Seuraava numero ilmestyy huhti–toukokuun vaihteessa. Julkaisemme siinä tapahtumätietoja, jotka on lähetetty viimeistään 8.4.2019 osoitteeseen: toimitussihteeri@tieteessatapahtuu.fi

ILMOITUKSET

1/1 takakansi 550 € (4-v.)
Takakannen sisäsivu 480 € (4-v.)
Sisäsivut (4-v.) 540 €
1/1 (mv) 480 €
1/2 sivu (mv) 280 €
Myynti: puh. 0400 467 195 tai
ilmoitukset@tieteessatapahtuu.fi

ISSN 0781-7916 (painettu)
ISSN 1239-6540 (verkkolehti)

Painotalo Plus Digital,
Lahti 2019.

PÄÄKIRJOITUS

TIETEEN MAINE JA JULKISUUDEN GLAMOUR

Julkisuudessa on glamouria, jota jotkut janoavat, toiset kammoavat, jotkut pakenevat ja toiset haluavat. Julkisuudella on valtaa ja se kiehtoo. Myös tieteen tekijät ovat yhä useammin julkisuudessa. Toiset ohjaavat paljon aikaa sosiaaliseen mediaan tai muuhun mediasisältöön. Toiset näkevät julkisuuden ikävänä velvollisuutena, jota tulee vältellä. Vaikutusta on myös tutkimusrahoittajien tuottamalla julkisuusvaateilla. Rahoittajat etsivät rahoittamansa tutkimuksen ja tukemiensa tutkijoiden kautta omaa tilaansa julkisuudessa. Erityistä merkitystä aikamme julkisuudella on tieteen maineen kannalta.

Tiede kilpailee julkisuudesta rakentuvan asiantuntijuuden markkinoilla, joilla paras argumentti tai parhaiten todistettu hypoteesi ei ole taeköspaikasta. Tässä kilpailussa maineesta on tullut sekä tieteen tekijöille että tiedeorganisaatioille merkityksellinen tekijä, jota tavoitellaan ja jota suojellaan. Yliopistoja arvioidaan ja erotellaan moninaisilla mainekriteereillä ja parannukset kansainvälisissä mainelistauksissa pyritään uutisoimaan näyttävästi. Tutkimukset osoittavat, että hyvä maine houkuttelee opiskelijoita ja tutkijoita yliopistoihin. Maailmalla on tiedeorganisaatioiden johtajia eronnut tai erotettu julkisuuden vyöryttämien mainetappioiden jälkimainingeissa.

Maineen merkitys korostuu, kun tiede kohtaa vakavia vastoinkäymisiä ja kun tieteen tulokset ja hyvää tuottavat vaikutukset asetetaan kyseenalaisiksi. Tieteen omat eettiset laiminlyönnit, tutkijoihin liitetyt skandaalit ja negatiivinen mediamyllytys ravisuttavat tieteen mainetta. Valeuttisten ja karismaattisten kokemusasiantuntijoiden synnyttämät pyörteet kyseenalaistavat tieteen merkitystä yhteiskunnassa.

Aiemmin oli yksinkertaisempaa. Tieteen maineen takaaja ja tiedejulkisuuden laadun vartija oli uskottava media ja asiansa osaava tieteestä kirjoittava journalisti. Nyt on toisin. Tieteen julkisuus on muuttunut, siitä on tullut tuotteistettu ja rajaton. Tutkimusta paahdetaan olemaan seksikästä, reaaliaikaista ja online. Portinvartijoita ei ole ja ennen tieteen tekijälle varattu yksinoikeus asiantuntija-statukseen on menetetty. Tieteen olemus ja siitä välittyvät mielikuvat ovat ajautumassa yhä kauemmaksi toisistaan.

Tieteen julkisuusperiaatteen on oltava rikkumaton. Tieteen julkisuutta ja tutkijan sananvapautta tulee tukea ja edistää. Tutkijan ja tieteen maineet ovat yhteenkietoutuneita ja keskinäisriippuvaisia. Julkinen tutkija ei edusta vain itseään ja tutkimustaan vaan myös vaikuttaa tieteen maineeseen. On tärkeää, että tutkijat uivat somevirrassa sujuvasti ja tark-

kanäköisesti napsien julkisuushyötyjä itselleen ja tutkimukselleen. Näin yleisö kohtaa tieteen yhä useammin ja saa tietoa, minkälaista tutkimusta tehdään ja mitä tutkimuksella on asioiden tilasta sanottavaa. Tutkijat myös ottavat vastaan julkisuuden kovia osumia kunnioitettavan kestävästi. Turvatakseen taloudellisen ja yhteiskunnan tuen tutkijoiden täytyy todistaa asiantuntijuutensa ja tieteen osoittaa käyttökelpoisuutensa yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa myös julkisilla areenoilla.

On tärkeää tunnistaa julkisuuden rajat ja mahdolliset rasitteet. On älyllisesti laiskaa ajatella, että enemmän julkisuutta on aina parempaa julkisuutta. Tai että julkisuuden määrä olisi millään tavalla hyvän tutkimuksen tai pätevän asiantuntijuuden mittatikku. Julkisuus on tieteen tekijän oikeus, mutta se ei voi olla velvollisuus.

Myös maineen tavoittelulla on kääntöpuolensa. Rahoitus on kilpailtua ja kamppailu asiantuntijamarkkinoilla on kovaa. On ymmärrettävää, että vaatimaton tutkimuskin halutaan toisinaan nähtävän erityisen merkityksellisenä ellei mullistavana. Pitää kuitenkin välttää tutkimuksen vaikuttavuuden korostamista siellä, missä sitä ei ole, tai vielä epävarmojen alustavien tulosten ylimyyntiä. Tiedeviestinnän tulee olla korostamatta tutkimustulosten merkittävyttä luotettavuuden kustannuksella nopeiden julkisuusosomien saavuttamiseksi. Julkisuus voi olla tieteelle maineriski.

On virheellistä ajatella maineen olevan vain pintaa tai keinotekoista. Tieteen maineen perustat ovat tieteeseen kohdistettu luottamus ja usko siihen, että tiedettä tehdään eettisesti rikkoutumattomalla tavalla. Hyvä maine vahvistaa tieteen myönteistä tunnettuutta ja arvostusta yhteiskunnassa. Oleellista on myös tieteen nauttima yhteiskunnallinen legitimiteetti, jota hyvä maine lujittaa. Tieteen maine on keskeisesti riippuvaista teoista ja näytöstä. Maine rakentuu kestäväälle, pitkäjänteiselle ja korkealaatuiselle tutkimukselle, uskottaville tutkijoille ja kyvyille tehdä tieteen mekanismit ja saavutukset näkyväksi tiedeyhteisön ulkopuolelle. Tieteen on osallistuttava yhteiskunnalliseen keskusteluun rakentavasti eikä asettautua siilipuolustukseen vaikeidenkaan asioiden edessä. Tiede elää maineestaan ja sitä tuleekin sekä rakentaa taiten että puolustaa väkevästi.

Kuva: Sebastian Trzaska.

PEKKA AULA

Kirjoittaja on Suomalaisen Tiedeakatemian pääsihteeri.